

A/246

h. 6, 8, 10 -

14 111

Harmincadik évfolyam.

1. szám.

Debrecen, 1910. Január 1.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

ÓRÁK

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók. ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás;
jutányos
árak!

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műórák és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz.

Az ev. ref. egyházak szállítója,

Az Ujság

az igazi ellenzéki lap. Ha eddig nem járatta soha, fizessen rá most elő.

Ára egy évre 28 korona.

Kiadóhivatal Budapest, Rákóczi-ut 54.

Pesti Napló

Az új magyarország közlönye. Demokrata, liberális, modern. — Karácsonyi mellékletül a legszebb könyveket adja.

Előfizetési ára 1 évre 28 kor.

Kiadóhiv. Budapest, VI. Andrásy-ut 27.

Budapesti Hirlap

A közjogos, illetőleg mérsékelt, a magyarság tekintetében sovínista.

==== A legerjedtebb lap. ====

Előfizetési ára 1 évre 28 korona.

Kiadóhiv. Budapest, VIII. József-körut 5.

A Jó Pajtás

a legjobb ifjusági lap. A nemes Mackó család (Dörmögő Demeter ur) dolgai ebben vannak megírva.

Előfizetés 1 évre 10 K, félévre 5 K.

Kiadóhiv. Budapest, IV. Egyetem-u. 4.

Egyetértés

8-as Kossuth-párti lap. Jó tradíciói vannak. Vasárnapi Mellékletei a hét legérdekesebb eseményeit hozza. ===

Előfizetési ára 1 évre 28 korona.

Kiadóhiv. Budapest, VII. Eötvös-u. 32.

Magyar Lap

Vallásegynlőség és társadalmi béke hirdetője. Liberalis, minden izében

=== magyar. A magyar nép lapja. ===

Előfizetés 1 évre 12 K, 1 szám 2 fill.

Kiadóhiv. Budapest, VIII. József-körut 20.

Egyházi és Iskolai nyomtatványokat

jutányosan készít a Debreceni Protestáns Lap nyomda

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Ujesztendei ének.

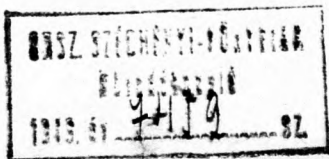
Isten legyen vezérünk
Ez uj esztendőben,
Újúljon meg reményünk
Az Isten nevében!
Csak új szívvel érhetünk
Szebb és jobb jövődöt,
Hozz reánk, óh Istenük,
Boldog uj esztendőt!

Isten neve s igéje
Zengjen a Sionban,
Őt szeresse, őt félje
Szívünk, amig dobban;
Ő ami nyereségünk,
Lelke éltet minket,
Isten, légy segítségünk,
Álld meg életünket!

Uram! a te bő kezéd
Ránk új áldást hintsen,
Könyvet törülj, köss sebet,
Te kegyelmes Isten!
Vészt, csapást háritson el
Rólunk a te jobbod,
Jövel, Isten óh jövel!
Te viselj ránk gondot.

A te neved nap, paizs,
Óh Isten, felettünk,
Az ragyogjon ránk ma is,
Mig hozzád esdeklünk;
Isten, áldd meg népedet
Javaiddal bőven,
Ujítsd meg kegyelmedet
Az uj esztendőben.

A Próbaénekeskönyvből.

Isten kezében vagyunk.

A toronyórák ma éjjel épen úgy verték el a tizenkettőt, épen olyan nyugodtan, közönyösen, hidegen, mint máskor. Mit érdekli ezeket a lélektelen gépeket az, hogy új esztendő van?! De minket érdekel. Szívünket megdobbantja és megdöbbsenti. Az ó és az új esztendő mesgyéjén, a nagy éjjélben, csupán a léhák bormámora, mesterkélte, erőltetett vigyása nézhet mosolyogva multba — jövődöbe. A komolyan gondolkozó embernek azonban az ó és új esztendőt kétféle mesgyező nagy éjjélnek tizenkét órakongása egyenest a szívére zuhog. Óh minden esztendő egy-egy része, még pedig jelentékeny része a mi arasznyi földi életünknek, mely legfeljebb hetven, vagy nyolcvan esztendő. Hetven, avagy nyolcvan ilyen óráútás a legjobb esetben. És oda az élet. A felleget, a gyötrelmes élet. A napfényes, a gyönyörűség élet. Az ember azt se tudja: átkozza-é, vagy áldja. Csak annyi bizonyos, hogy nehéz megválni tőle! *Óh, édes a világozság és jó nekünk szemünkkel nézünk a napot!* És az esztendők elmennek egymásután! A hetven — a nyolcvan, a negyven — a harminc, vagy a még kevesebb. Eliramlik az élet. És megjön az ítélet. *Elvégezett dolog az emberek között, hogy egyszer meghaljanak; azután pedig ítélet lesz.* Ezért volt az, hogy tegnap délután szivdobogva néztünk a haldokló esztendőnek homályos, megtört szemébe és ma reggel is visszafordulunk és bánatosan tekintünk sírjának friss halmára. Jó barátunk volt a meghalt esztendő. Tett velünk jót is, rosszat is: mint az emberek szokták. És a barátok is csak emberek. Jó barátunk volt az ó esztendő. Megszokott, meghitt barátunk. Életünk útjának egy jó részét, jelentékeny részét együtt bujdosztát velünk. És elmaradt. Meghalt. Nincsen többé. Nem lesz többé. E bucsuvétel olyan szomorú!

De, imhol, mig bánatosan merengünk, mig szemünk pilláján könnyharmat szikrázik: hozzánk csatlakozik egy csillagszemű, rózsárcu, acélizmu ifju ember úti társnak, új barátunk. Köszöntünk, ifju bajtárs! Kedves új esztendő: szívéből köszöntünk! Jer velünk! vigasztalj minket! Segíts minket!

És a kedves ifju, az új esztendő így felel: Én csupán egy pillantása vagyok annak, ki előtt ezer esztendő annyi, mint a tegnapi nap, amely elmúlt; mint egy óridő az éjszakában — Ó előtt olyan vagyok, mint a világtengerben egy vízcsepp, amelyet a nap felcsókol. Igen:

olyan vagyok Ó előtt, mint egy homokszem a végtelen sivatag forgószelének szárnyain! Ne én hozzám forduljatok vigasztalásért, segedelemért. Hanem ő hozzá, az idők Királyához, a mindenség Urához, kiről a zsolnárköltő így beszél: „*A te kezében vannak az én életem napjai.*“

És az új esztendő helyes tanácsot ad, igazat mond nekünk. A mi életünk napjai, változandó idői (Eredeti szöveg!) az örömmel, bánatokkal együtt (Vulgata: *sortes meae*) Annak a kezében vannak, akinek a nagy költővel ezt mondhatjuk: „*Teremtesz, ölsz; üdv és pokol határain uralkodol.*“ (Arany: Katalin).

Az Ur kezében, vagyis: *hatalmában* vannak az idők. Ó rendelkezik ezekkel. Ó igazgatja ezeket. Bölcsesége, jósága, irgalma, szerelme szerint! A mindenség mindenható Királya, ki szent fiában, ami Krisztusunkban szerelmes, édes Atyánk lett minékünk: gyarló haldandó, bünös embereknek és úgy megőriz minket, hogy még egy hajszál sem eshetik le a fejünkről és minden egyaránt javunkra van: a szenvedés is, a halál is!

Frenssen u. *Jánosi Zoltán.*

A református népiskolák államosítása.

Az 1909. évi őszi egyházkerületi gyűlés az újabban egyre nagyobb mérvet öltő népiskola államosítási törekvésekkel szemben elvi jelentőségű határozatot hozott, mert belátta, hogy az eddig követett eljárás következményei beláthatatlanok. Évről-évre 8—10 egyházközség kéri az iskola állami, vagy pedig községi kezelésbe leendő átadásának megengedését, ami azt jelenti, hogy évenként legalább 15—20 tanteremben szűnik meg a református tanító működése. Ilyen formán még matematikai pontossággal is kiszámítható, hogy mikor fognak lassanként összes református népiskoláink megszűnni. Az állami kezelésbe való átadásnál igyekszünk a romokból valamit megmenteni, a községi kezelésbe való átadásnál pedig azzal áltatjuk magunkat, hogy kisebb veszedelemmel állunk szemben és nem akarjuk azt észre sem venni, hogy a község kezelésébe adott iskola rövidesen az állam kezébe jut legtöbb esetben.

Igy tékozzoljuk el könnyelműen az őseinktől ránk maradt kincset. Az pedig, amit a reformátorok meggyőződéssel hirdettek, hogy az iskola „az egyház veteményes kertje“ immár túlhaladott álláspontra, erre úgy lát-

szik csak akkor fogunk ráeszmélni, ha iskoláinkon sikerülni fog tudni.

Egyelőre azonban vizsgálatul vehetjük, hogy az 1909. évi őszi egyházkerületi gyűlés a fenyegető veszedelmet felismerte, határozott is. De hogy eléggé helyesen járt-e el, s hogy nincs-e még ezután is sok tenni való, az még ezután fog elválni, mert tény, hogy alig van egyházközségünk, ahol már az iskola államosításról legalább is szó ne esett volna. Ilyen népszerű eszme pedig gyorsan érlelődik.

Nem lesz felesleges ilyen körülmények között rövid visszapillantást vetni a népiskolák államosításának történetére. Hátha okulunk belőle!

A református népiskola fenttarthatásának kérdését már az 1868. XXXVIII. t. cikk felvetette, pedig még akkor a tanítói fizetésnek 300 forintban megállapított minimuma látszólag nem jelentett veszedelmet. Hogy már ekkor is sok egyházközség nehéz helyzetbe került, előre jelezte, hogy a megkezdett irányban a követelmények folytonos fokozódása miatt sok iskolánkat fel kell áldozni. Mindazonáltal az egyházkerületi gyűlés 1869-ben kijelentette, hogy „népiskoláit mint egyházunk testéhez tartozókat tekinti és azokat minden áron fen akarja tartani.” Sőt utasítást is adott a gyülekezeteknek, lelkészeknek és espereseknek, hogy mit tegyenek, ha nem tudnak saját iskolát fentartani.

Hogy már itt megjegyezzük, mennyire nagy szolgálatot tett volna az utóbbi évtizedben egy olyan utasítás, mely meglevő népiskoláink megmentésének módjait ismertette volna a gyülekezetekkel. Így talán nem történetelt volna meg, hogy még 1909-ben is akadt iskoláját államosítani kívánó olyan egyházközség, mely még adócsökkentési segínyt sem kért, holott már régen anyagi zavarokkal küzd. Vajjon nem volna-e még most is helyén való egy ilyen utasítás kidolgozása?

A máramaros-ugoecsi egyházmegye volt kénytelen először 1882-ben kijelenteni, hogy iskoláit a törvény kívánalmai szerint nem tudja fentartani, épen ezért az iskolák államosítását az egyházközségeknek megengedi, de minden egyes iskola államosítása ügyében külön határoz.

Az egyházkerületi gyűlés azonban még ekkor se-hogy sem tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy iskoláit feláldozza. Épen kapóra jött, hogy az 1881. évi debreceni zsinat már megalkotta a közalapot, tehát az egyházkerületi gyűlés azzal biztatta az egyházközségeket, hogy a közalaptól, mely nem sokára megkezdte működését, nyerhetnek segínyt.*

Az egyházközségek is biztak a jobb jövőben. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy még egy új intézménynek a kisdédovásnak a terheit is vállalta az egyházkerület, s 1889-ben felhívta az egyházmegyét, hogy óvoda

bizottságokat alakítsanak, a presbyteriumok pedig a műveltebbek összehívásával indítsanak mozgalmat a gyermek menhelyek létesítésére.*

Az igények azonban emelkedtek. A tanítói fizetésnek az 1893. XXVI. t. cikk által történt emelése, mely pedig igen szerény keretek közt mozgott, még inkább nyilvánvalóvá tette, hogy sok egyházközségünk saját erejéből sem az iskolák fejlesztésére, sem megfelelő épületről és felszerelésről való gondoskodásra nem képes. Megindult tehát a népiskoláknak községi és állami kezelésbe való átadása. Nagy baj, hogy az egyházkerület csak ekkor vette észre a bajt és egyelőre csak az által tett eleget kötelességének, hogy 1896-ban az egyházmegyék kezéből az iskola államosítás ügyét kivette, kimondván, hogy népiskoláink államosítása, vagy községivé alakítása ezután csak az egyházkerület jóváhagyásával eszközölhető. Tette ezt azzal az indoklással, hogy az egyházközségek érdekeit kívánja, amennyire lehet, megvédelmezni.

Az egyházkerületi gyűlés ettől fogva figyelemmel kísérte az ügyet. Folyt a vita egyes államosítási esetekkel kapcsolatban a kerületen és a sajtóban egyaránt. Egyfelől a folytonos eszmeharcnak, másfelől az egyre szaporodó államosítási eseteknek az eredménye az a nagyszabású és magas színvonalú elvi vita, mely 1900-ban folyt le az egyházkerületi gyűlésen. Több indítvány volt az egyházkerületi gyűlés előtt, melyek közös célt: az egyház és iskolák érdekeinek megóvását célozták.

Az egyházkerületi gyűlés ekkor kimondta, hogy az egyházi törvényekben foglalt feltételeken kívül a következőket kívánja megtartani: az egyházmegyék csak abban az esetben egyezzenek bele valamely népiskola államosításába, vagy a községnek átadásába, ha ki van zárva, hogy az egyházközség iskoláját az 1893. XXVI. t. cikk által a tanítói fizetésekiegészítés és korpótlék tekintetében biztosított államsegély igénybe vételével képes fentartani. Az egyházmegye tartozik minden esetben az egyházközség vagyoni viszonyairól kimutatást terjesztetni az egyházkerületi gyűléshez. Az iskolaépület és telkét nem szabad örök időkre, hanem csak azzal a kikötéssel átadni, hogyha az egyházközség ismét felekezeti iskolát állít fel, azoknak a használati joga az egyházközségre száll vissza. Ugyanakkor az egyházkerület a kormánytól közbenjárásra kérte fel a konventet, hogy egyházi érdekeinket az iskolák államosításánál lehetőleg kímélje.**

Ime, egy nagy körültekintéssel meghozott határozat, melynek bölcsességét eléggé bizonyítja az a tény, hogy legújabb zsinati törvényeink is ebben az irányban intézkedtek. Hegy ezen a nyomon haladva, mi lett az

* U. o. 1889. 329. p.

** U. o. 1896: 156, 301 p. 1900: 52, 56 p.

* Egyházker. jkv. 1882. 26. p.

eredmény s hogy ez az intézkedés végre is miért bizonyult elégtelennek: mindezeket továbbiakban részletesen fogom ismertetni.

Dr. Barcsa János.

Az unitáriusok tani álláspontja a XX-ik század elején.

Az unitáriusok mindig változtatták hittanukat, ezért nevezte egykorilag őket Juhász Péter chaméleonoknak. Tanrendszeröknek velejét már régen „humanitáriánizmus“-nak nevezték, azon ősi sarkítélekből, hogy nekik a Jézus Krisztus pusztá emberi lény (homo) vala. A hajdani rakóviai Kátéjok régóta régészeti mohos tárgy.

Legújabb álláspontjokat Newyorkban és Londonban 1906. évben névtelenül kiadott elmei bölcséleti mű tárja fel „*Krisztus vallása a XX-ik században.*“ Ők különbséget tesznek a keresztyén vallás és Krisztus vallása közt, még ez utóbbi most van kiderítés útján; a 3 esucson álló irányító: Jézus, Luther és Parkev Theodor (az amerikai unitáriusok előre tolt apostola) valának. Az új unitáriusok felfogása szerint a) a vallásban sincs semmi külső tekintély, sem kijelentés, sem természetfeletti; b) az emberi szíven kívül semmiféle dogmatikai tekintély el nem fogadható: egyedül a történelem, ős lélektan a biztos alap, melyre a vallás építhető. Ez alapon Jézus a pusztá ember, tiszta theismust tanított, szeretet tüzével áthatottat. Jézus istenítése — e százados tévedés — megfosztotta őt a legnemesb emberi mivoltától; ő csak az „első vallásos szellem,“ aki szóval és példájával tanította a legnagyobb igazságot, p. o. hogy az emberek Isten gyermekei. Sőt Jézus (és ez a legnagyobb fordulat!) nem is volt „tökéletes ember,“ mert alatta állt kora és környezete bölcsészettel ellenes — de akkor népszerű — fogalmának; így alább esett tanításaiban némely magasabb pogány bölcsész színvonalának. Az ő hatalma abban rejlett, hogy az eszményit valóságra fordította, hatalma az ő hite vala. E hitnek kell folytatódni az ő követőiben, mert a Jézus tudalma, követőire átvive, az ihlető és hatályosító erő a hivekben. (Hova törpül itt az Isten ígéje és a Szentlélek!) Mi egyéni *akaratusunk* ereje által léphetünk az ő általa példázott életbe, lerázva a lelki bénultságot, mely sóvárog a megváltásért, ahelyett, hogy magát váltaná meg, mely a képtelen, a lehetlen magyarázatba veti horgonyát; holott a valóság abban áll, ha az Isten tudalmával élünk, az ő akaratának engedelmeskedünk. Amikor Jézus *örök életéről* beszélt, követte a farizeusok hitét a menyéről és pokolról, ezen tévelyének természetes eredménye azon képtelen elmélet elfogadása. Ma már a Jézus vallása és a keresztyén vallás eltérnek egymástól. Parkev és utódai, például a névtelen szerző is, a kifejtők.

Ma már új keresztyénség után sóvárog a világ, ennek már nem tárgya a Krisztus, ő többé nem megváltónk, csak egy példány, hitével. Elég legyen mutatóul a mai unitárius felfogásból. Ennek forrása az összehasonlító vallásban s minden természet felett tagadó elöitélet. Itt nem lehet többé komolyan szó a Mindenható mennyei atyáról, aki ígéje és Szent lelke közve-

titésével vezérli boldogságra, üdvre téveteg, gyenge gyermekeit. Az akarat minden.

Mily más hur zendül meg a durbami angol református püspök Handley Monlenak beszédében, melyet az Evangelikus Alliance XI-ik nagygyűlésén Londonban tartott (1907. jul. 5), mikor hangsúlyozta a halhatatlan nagy és közös hitvallásokat, az Isten ígéje iránti örök hűséget; mi ragaszkodunk mondá, „a természetfelettihez a maga jóságos és isteni rendjéhez s a biblia a mennyei és nem emberi eredetű igazságaihoz és örökké tartó remények bizonyosságához.“ Szépen hangoztatta ugyanazon fényes gyűlésben — melyen 20 idegen nemzet képviselői szóltak — Barvett hittudor: az ujkori itészek gyöngyös, drága kövekkel diszitett pohárban találják fel az életvizét, de mikor ajkunkhoz emeljük, hogy szomjunkat oltuk, üres az, mert a nem a valódi „életvize“ annak tartalma.

Nálunk divatba kezdett jönni a Dávid Ferencz egyletnek bokolni, jó lesz tanulmányozni Pozsonyban és Pesten némely hangosabb előre állóknak: minő viszonyban áll a mai Dávid-Ferencsek tani álláspontja a fentebb vázolt legújabb unitarizmussal; s a bokolók — a kívül állók — vessenek számot: milyen es melyik Krisztus szolgálai ők?! Két urnak szolgálni mindig nehéz és kétes.

Lásd fent rajzolt mű bővebb bemutatását a „The Princessen Theological Review“ 1906. Juliusi kötetében 51. sz. l. Wenbiel B. tollából.

Balogh Ferencz
hittanár.

Levél az Oceánon tulról.

Noha európai értelemben vett statisztika-vezetésről Amerikában nem lehet szó, amennyiben a törvények laza volta miatt még az évtizedenkénti politikai népszámlálás adatai sem föltétlen megbízhatók: mindazonáltal az egyes felekezetek hatóságai által vezetett kimutatások megközelítőleg pontos adatokat tartalmaznak, de mindenesetre érdekes képeket nyújtanak nekünk afelől, hogy felekezeti tekintetben hogyan van megoszolva s melyik nevezetesebb denominációk köré van csoportosulva az Unio 80 millió lakossága.

Érdekesnek tartom az ide vonatkozó adatokat közölni azon jelentés alapján, mely egyik legtekintélyesebb amerikai egyházi organum hasábjain, az elismert nevű és tekintélyű vallási statisztikus, dr. Carrol tollából megjelent.

Az 1890-ben megejtett amerikai politikai népszámlálás adatai felölelték volt mellékesen a lakosság hovatarozandóságának kérdését is s ezen adatok mellé csoportosítja most dr. Carrol az 1904-ik egyházi statisztikai adatait.

Mindenekelőtt constatálja ama szomorú tény, hogy Amerika messze van még attól, hogy lakosságának nagyobb fele egyházhoz tartozzék. — Az Unio 80 milliónyi népe közül ezidőszerint alig 30 millió tar-

tozik valamilyen egyházba. A nagyobb rész tehát egyházilag indifferens, talán azt is lehetne mondani, atheista életet él. A kisebb rész az evangéliumi kovász szerepét tölti be. Akik egyháztagnak, azok valóban komolyan fogják fel hivatásukat s remény van rá, hogy a jobbák keresztyén tevékenysége lassanként christianizálja az Unio egész lakosságát.

Rátérve már az Unio felekezeti statisztikai adatai részletére, a lefolyt 14 év alatt az amerikai működő lelkészek száma 50%-al, míg a templomok száma 100%-al növekedett.

Az adatok a 14 év előtti és a mai állapotokat következő tanulságok kimutatásban tüntetik fel:

sorsz.	Felekezet neve.	Egyháztagnak száma.	
		1890-ben.	1904-ben.
1	Katholikusok	6,891.869	9,257.871
2	Methodisták	4,589.284	6,192.494
3	Baptisták	3,717.969	4,725.775
4	Lutheranusok	1,231.072	1,715.920
5	Presbyterianusok	1,278.332	1,661.522
6	Episcopalisták	540.509	782.543
7	Reformátusok	425.260	531.019
8	Szombatosok (Unitár.)	166.128	342.872
9	Egyesült Testvérek	225.281	280.114
10	Evangéliumi	133.313	162.993
11	Zsidók	130.406	143.000
12	Szabad hívők	107.208	116.527
13	Dankárdok	73.795	112.331
14	Scientisták	60.409	89.746
15	Mennoniták	41.541	59.532
16	Vegyes prot.-ok	236.322	285.475

A statisztikát átnézve, a catholikusok látszanak vezetni, számok nagyságát tekintve az Észak-Amerikai köztársaságban. Az ő számbeli tulsúlyuk azonban csak látszólagos és onnan ered, hogy ők a kisdedeket is felveszik statisztikájukba, míg a prot. felekezetek csupán a „communicalo“ egyháztagnak számítják be. A baptisták és methodisták nagyarányu, szinte feltűnő szaporodása utóbbi időben kifejtett roppant missiói buzgalumnak tudható be, mellyel magokat az újabb bevándorlottakra, különösen a németekre vetették.

A baptisták roppant sikerrel működnek különösen Észak-amerika déli részében a feketék között, ahol a missiói munkát ugyszólván monopolizálták. A methodisták kedvelt és terjeszkedésre felekezet alkalmas itten az erős disciplina miatt, melyet gyülekezeteik körében gyakorolnak. A presbyterianusok szintén erősen utánna adták magokat a bevándorlott elem meghódításának s e munkájuk propagálására ezer és ezer dollárokat áldoznak évente. Érdekes, szomorú, de egyuttal elmélkedésre alkalmas az is, hogy a hazai baptistákat az amerikai hasonló felekezet anyagilag nagy segéllyel látja el s viszont hazulról ide importált baptista próféták a mi magyar kálvinista népünk közül akarnak prozelitákat szerezni.

A budapesti Békehirnök legjobb forrásból szerzett információ szerint ma-holnap több példányban jár Amerikába, mint amennyi elfogy belőle otthon.

A hazai egyet. egyház nem pénzzel, de azzal segít legjobban az amerikai magyar reformátusságon, ha azt a szükséghez képest kitűnő képzettségű s apostoli lelkesedésű ifju papokkal látja el. Ha ezt tenni elmulasztja, a felekezeti megoszokodásra most épen olyan alkalmazással vált hazai területen az amerikai sokféle denominationalismus fogja megvetni lábát.

* * *

Amerikai magyar református gyülekezeteink, mint azt otthoni testvéreink tudják is, még mindég 3 táborban dolgoznak.

A 43 egyház 3 külön kormányzat alatt áll, s természetesen, mint az a magyar faj karakteréhez illik is, egymással szemben. A lelkészi kar konzervatív és önmagához következetes része a Reformed Church missióhatósága alá tartozik. Ezek a „nem csatlakozottak.“

A másik rész az u. n. „csatlakozottak“ tábora, melyet nagyobbára az utóbbi években kijött ifju lelkészek vezetnek. A hazai egyh. mindennemű templomi s iskolai segélyben csakis ezeket részesíti. Haza csakis ezek pályázhatnak. Orsz. gyámintézetnek tagjai csakis ezek lehetnek innen. Nem irigységből írjuk ezeket, csakis kiemeljük a szerencsés helyzetet, melyben ők vannak s melyet kétségtelenül meg is érdemelnek.

A 3-ik rész a presbyterianusok tábora, kik között egyedül Hankó Gyula newyorki lelkész az, ki rendes hazai teljes lelkészi oklevéllel bír.

Bizony a köztünk duló egyenetlenkedés nem szolgál sem Istennek dicsőségére, sem anyaszentegyházunk javára, sem a magyar nemzet ide vetődött fiai tisztességének emelésére.

Reméljük a hazai egyház bölcsesége majd csak megtalálja a bajok gyógyításának orvosságát.

Harsányi Sándor
homesteadi református lelkész.

A debreceni hírlapirodalom történetéből

Irta: Szatai Ferenc.

(Folytatás)

Az „Evangéliumi Protestáns Lap“ megszűnésével támadt rést a „Protestáns hetilap“ töltötte be, amely 1879. január havában indult meg Joó István szerkesztésében. Hetenként egyszer, szombaton jelent meg egy iven. Előfizetési ára egész évre 6 forint volt.

Programmjául ez a lap is az egyházi élet minden nevezetesebb momentumának figyelemmel kísérését tűzte ki.

Tóth Sámuel e lap hasábjain is hozzászolt a magyar protestáns egyetem létesítésének ideájához. Ismereti az ez irányban tett intézkedéseket. Erről a ma is actualis kérdéstről irt cikkeiből közöljük a következő részt:

„A magyar protestáns egyetem eszméje ujalag felszínre került református egyházunkban s kezdő foglalkoztatni a gondolkodó elméket. A tiszántuli református egyházkerület még 1874. októberi gyűlésében 210. sz. alatt felhívta a testvér-kerületeket, egy magyar protestáns egyetemnek Debrecenben leendő felállítására érdekében az egyesülésre s ha az a közel jövőben létesíthető nem volna, egy önálló bölcsészeti tanfolyam felállítására, egybekötésben tanári képezdével. Nem lehet ugyan mondani, hogy a felhívás egészen pusztába kiáltó szó lett volna, mert a dunamelléki és dunántúli kerületek kedves örömmel visszhangozták a szép és nagyszerű eszmét; a tiszamelléki kerület hasonlólag fontosnak ismerte el az egyetemnek felállítását, de az — szerinte csak akkor jöhet létre, ha az országos pénztár megvalósulást nyerhet, a tanárképezdét pedig mellőzhetni véli oly eljárás által, hogy időnkint egy ifju ösztöndíjjal segítettve küldessék egyetemekre. Tehát pozitív eredménye nem lett a felhívásnak. A lefolyt évben azonban ismét feltámasztatott a magyar protestáns egyetem eszméje. Molnár Béla mezőföldi egyházmegyei képviselő indítványára a nevezett egyházkerület kimondván, hogy a magyarországi református főiskolák egyikének egyetemi rangra emelését égető szükségnek tartja, ez irányban a mozgalmat megindítja.

A helyzeti viszonyok — csekély véleményem szerint — Debrecen jelölésén oly pontnak a magyar református egyház kebelében, amely a protestáns főtanodát hittani, jogi és bölcsészeti karral magában foglalni óhajtáná.

A „Protestáns heti lap“ tehát mint látható, behatóan foglalkozott az egyházi és tanügyi kérdésekkel. Főmunkatársai voltak: Tóth Sámuel és Békési Gyula s cikkeikkel gyakran felkeresték: Csiky Lajos, Gergely Károly, báró Vay Miklós, Sátor Dávid, Balogh Ferenc, Meleg Gyula, Dr. Bihari Péter is és még számosan.

A tiszántuli református középiskolai tanáregyesület a „Protestáns heti lap“-ot hivatalos közlönyéül választotta, ennek dacára is azonban csak 1880-ik év végéig reuzált. (A lapot Kutasi Imre nyomdájában nyomták.)

Jánusz.

Kivánjunk Istentől boldog új esztendő, de előbb öltük magunkra a Jánusz alakját és elmélkedjünk a lefolyt év felett.

Ezt a pogány istenséget két arccal ábrázolták, a mint az egyikkel a mult felé fordul s a mint a másikkal a jövőbe tekint.

Angol tudósok azt gyanítják, hogy etruszk eredetű lett volna s hogy az etruszkok is a szumir-babyloni pantheonból vették volna. Még kisül, hogy a mi atyafiságunkhoz tartozik. Annyi áll, hogy ma mindnyájan hasonlítunk egy kissé hozzá és a régi év határinál, az ujnak a küszöbén — mindnyájan úgy nézünk ki, mint azok a stereotip — aggodalmas arcu bálványképek, a miket a határok őrizetére is előszeretettel alkalmaztak,

mig el nem telt idejök és Vincze, Dónát, Orbán ki nem szoritották őket a helyökről, hogy őket meg ismét ujabb hatalmasok, Danton és Robespierre, azután meg Marx és Lassalle vessék ki a nyeregéből.

A határörző szobrok sorsa ez, a miket a kegyelet állit, a haladás feledésbe von és miután minden, a határ is megváltozik, befut az iszalag, betakar a bozót és ledönt helyökről a vihar. De azért meredt arccal azután is csak két felé néznek és tört karjaikkal is csak bennünket figyelmeztetnek, hogy a nagy évfordulók alkalmával mi is tekintsünk szét a kopár látóhatáron és lássuk meg azt is, a mi történt és a mi sokszor rosszul történt és vegyük figyelembe azt is, a minek jó volna megtörténni és mi legtöbbször még sem fog megtörténni. (Van még az effajta szimbolumoknak más magyarázatjuk is; az, hogy a habozás lelkét ábrázolják; a tehetetlenségét, a melynek az elhatározásba sincs már ereje, de erről most hallgassunk.)

Az elmúlt év a külső látszat és ünneplés, a virágzás, de alapjában a lassu hanyatlás és erjedés esztendeje volt.

Közelebb kerültünk az állam terített asztalához, a nagy közvagyonnak a morzsáiból nekünk is jutott adócsökkentési segélyekre, közigazgatási szükségekre, még káplántartási kongruákra is. A jövedelmünk több lett, tehát boldogabbaknak kellene lennünk. És ime lelkészeinknek mégis kevesebb van és sokaknak jövedelme egészen megrontatott; a mi pedig a megígért nagy általános fizetésjavítást illeti, azt elvitte a magas politika. És a mit többet kaptunk is, annak is keserű szánkban az ize. Nem az irigység, nem a miatt, hogy mások még többet is kaptak, ez is bánthatna pedig, hanem az aggodalom miatt; azért, hogy az a közvagyon, melyeket ilyen gonoszul prédálnak, nem tarthat örökké. S mi lesz akkor belőlünk, akik lassanként elszoktunk a magunk erejére támaszkodni?

Majd megvédelmez az egységes magyar ref. egyház, vagy az egyesült prot. egyház, vagy épen külföldi testvéreink. Hiszen mind a háromról lehet szó és én nem tartozom azok közé, a kik az egyesülés erejét, a szövetkezés szükségességét, a művelt emberi társadalom nagy hatalmát kicsinyeljék.

Azért kedvtelve nézek arra a konventi palotára is, mely ott az ország fővárosában a magyar ref. egyház tulajdona. Csak azt kérdelem, hogy egységesbbé vált-e általa az ötkerületbe szakadt és még inkább az öt főiskola köré csoportosult testvérek szíve és ugy találok, hogy nem. Minden kerület csak a maga érdekét nézi, keresi, ha pedig ezt nem leli, a széthuzáson gondolkodik. Már is hallani nyilatkozatokat, hogy p. u. az erdélyieknek kár volt behódolniok. Mint külön kerület ők ott a nemzetiségi vidéken a kormánytól nagyobb segítséget kaphattak volna. Tudnék még más kerületet is felmutatni, a mely a valahára elért uniónak nem örül, de elég elmondani azt, hogy mi tiszántuliak is meglehetősen elvagyunk kedvetlenedve a miatt fel nem vevés miatt, a melylyel az egyetemes egyház a debreceni egyetem ügyét kezeli. Ez több volna, mint a konventi ház és jövedelmezőbb befektetés is volna és ime 7 tanszékkal nekünk kellett eddig e nagy vállalkozás terhét emelni és a mi testvéreink a helyett, hogy segítettek volna, még csak nem is imádkoztak értünk. Pedig ime a miveltség, a kultura terén is nő az árnyék és fogynak ifjaink. Ma holnap 4—5 százalékkal tartunk lejjebb az országos átlag alatt. Régi dicsőségünk, hol késsel az éji homályban!

Lehetne még e panaszok sorát növelni, de miért? Nem az a mi bajunk, hogy egyetemes ref. egyházzá lettünk, hanem az, hogy ez az egyetemes egyház mi bennünk nagyon gyöngé. Ne tessék félre érteni, nem a konvent gyöngé, az igen is erős és nagy a hatalma. De azért a konvent is tehetetlen, mert ott is kerületenként történik az állásfoglalás és erőtelen az igazi közszellem.

Mindenképen arról kellene gondoskodni tehát, hogy a kerületenként való szétszakadozottság helyett az egyetemes érdek és az összetartás győzedelmeskedjék és a konvent is ennek a közakarathoz a kifejezőjévé váljék. Kívánatos volna a magyar protestáns egyházak szövetkezése is. Sok szó esett erről is az elmúlt esztendőben; ág. ev. testvéreink közül többen nyíltan is sorompóba léptek a nagy eszme mellett. A prot. árvaház ötven éves jubileumán, a pesti theol. akadémia és főgimnázium örömnepén, (az elmúlt év legkiemelkedőbb mozzanatai a debreceni főiskola egyetemmel fejlődésével) még magas egyházi testületek gyűlésein is szép szavak siratták el a nagy halottat, a mely nem akar feltámadni. Nem, mert nem hisznek benne. A hitetleneknek a Megváltó keresztje is botránykoztató volt. Pál apostol unos-untig ismétli ezt a böles tanítást és mi ma sem akarjuk megérteni. A protestáns egyházak szövetsége is ilyen botrány, míg nem hiszünk benne, de azonnal megvalósul, mihelyt lelkünkbe vessük. Nagy dolog volna pedig ez, de nem csak rajtunk kálvinistákon mulik. Lám Zelenkák Debrecenben tartották a kerületi gyűlést, de tüntetőleg elkerülték az alkalmat, hogy velünk érintkezessenek, még csak a banketten is le voltak tiltva minden nyelvek. A protestáns unio megszébb van, mint a külföldi hitsorsosok segítségével. Pedig az is elég messze van.

Itt az alföldi pusztákon ismerjük a légtükrözésnek azon tüneményét, mely közelebb hozza, felemeli, megnagyobbitja a távoli tárgyakat. Ez a délibáb. Ilyen felesleges tünemény voltak a feledhetetlen genfi nagy napok és ami azok után is következett, Doumergue látogatása, Clapere de előadásai, ismertetése és az a mozgalom, hogy Genf velünk s mi Genffel állandó összeköttetésbe lépünk. Lesz is ennek reánk nézve is valami haszna, nagyobb önfigyelem alatt kell ifjainknak ott kint forogniok; magyar hazánkra pedig ennél is több: külföldi összeköttetések révén több jóakaratu barátokat szerzhetünk neki. Kötelességek is háramlanak reánk, ha mi lettünk a világ legnagyobb kálvinista egyháza, erkölcsileg is az elsőségre kell törekedni. A világért azt ne higgyük, hogy most már miután felfedeztek bennünket és mi is felfedeztük magunkat, minden veszedelem ellen nyugton lehetünk.

A külföld bennünket meg nem ment, ha mi magunk gyengék és erőtelen vagyunk s a külfölddel való összeköttetés is arra való, hogy a mivelt világgal és abban a protestánsokkal lépést tartsunk, de nem arra, hogy tényleg a mások segítségére támaszkodjunk. Nálunk mindenki magában áll és magában esik. Még ősünk érdeme is csak gyengeségünk, ha magunknak nincsenek új érdemeink.

Ez az oka, hogy a nagy Kálvin János jubileumi esztendejében míg egyfelől olyan örömmel regisztráltam és néztem a mi ünneplésünk hatalmas nagy méreteit és minden ponton megújuló voltát s némi aggodalom szállta meg lelkemet. Ünnepeztünk mi már mint nemzet visszatérő hősokeket: Rákócit Thökölyt, Kossuthot és mégis mivé lettünk. Az ősök érdeme minket meg

nem tarthat, hanem csak szellemök, mely bennünk tovább él. Ezért mégis megbátorodva tekintek azokra az irodalmi művekre, amelyek ebben az évben itt nálunk megjelentek. A tiszántuli egyházkerület püspöke méltán mutatott e gazdag aratásra, azokra az irodalmi termékekre, mik itt Debrecenben vagy Debrecenből jelentek meg, de mutatható volna a Ceglédi és társai nagy vállalkozására is és a Pápán, Patakon, Kolozsváron. Eperjesen megjelent prot. theol. dolgozatokra és tudományos munkákra is, mert azok is a mi dicsekedéseink. Ime élünk, mert vannak gondolkodóink, le a kalappal előttök.

Az is vigasztal, hogy az áldozatkészségnek és a léleknek egyéb nyilatkozását is látom. Még mindig esnek nagy hagyatékaink. Szellemi téren is vagyunk valamik. Magyar ember pályadíjat nyer Genfben Kálvin szoborral s itt Debrecenben megmintázza Kálvint egy ifju magyar művész. Szébbnél szébb dalra ihleti a szifju magyar művész. Szébbnél szébb dalra ihleti a szifju proféta alakja költőinket; kezdünk Kálvin emlékére gyűjteni, mely Debrecenben a nagytemplom előtt álljon s talán a Horvay emléktérvezetének kivitele legyen. De legjobban megragad a Lelkészegyesület vállalkozása, a Kálvineum, mely a ref. egyház belhivatalnokainak árva és tanulni vágyó fiait felnevelje és összegyűjtse. Már ez több és értékesebb, mint a díszfelvonulások, koszorúk és a pusztá ünneplések; bár ezek is jelentenek valamit, a magyar kálvinistaságnak, a népnek tömeges megmozdulását.

Hej, nagy erőnk volt ez nekünk még nem nagyon régen és még nagy erőnk lehet a jövőben is, ha Isten úgy akarná és a nép is más vezetők után nem szokott volna. Vagy talán éppen mi hagytuk el akaratlanul is őket. Ki tudná megmondani? Én csak azt tudom, hogy nagyon kevesen vagyunk s akik még megvagyunk, azok is lassan mozdulunk és ha mozdulunk is, mindjárt megállunk. Lám társadalmi belső téren ez évben is alig történt valami.

Az Országos Vallásegyleti Szövetség még mindig késik. A többi egyháztársadalmi vállalatok is olyan ingadozóban. A Kálviniszövetség ugyan nagy erővel munkához kezdett, de oly sok feladatot vállalt magára, hogy ha a hivatalos egyház segítségére nem megy és nem hivatalosítja, aligha célhoz érhet. Ime most is csak úgy tett egy nagy lépést előre, hogy anektálta az erdélyi egyházkerületi értekezletet, az egyetlent, amely tényleg működött, kiadványokat adott és lapot tartott fenn. A kész markokat összeszedni is érdem, de ez nem az elhullott kalászok összegyűjtése. Azonban érjen amennyit érhet. Agilis titkárát minden esetben dicséret illeti. Legsikerültebb volt a mult év nagy eseményei között és legmutatósabb is az Országos Lelkészegyesület felvonulása. A genfi magyar had tagjai is az ő soraikból kerültek ki leginkább. De mi volt ez a Debrecenben összegyűlt sereghez képest?

Ezer református lelkész egy helyen és egy-akaratlanul együtt. Kár, hogy a hivatalos egyház annyira fél e lelkes seregtől és kár hogy ez a lelkes sereg is annyira fél a hivatalos egyháztól. De várjuk mind a két részre a legjobbakat. És első sorban a hivatalos egyháztól, mely az államsegélyt kezeli, hivatalnokainak fizetését emeli és kormányzati apparátusát erősíti. Mindenekfelett pedig tekintélyét felti és papjaival, tanáraival, tanítóival ezer pere van. Több mint valaha. És milyen perek! Jobb ezekről nem is szólni. Boldogok azok, akik nem közigazgatnak, mert ők igazán evangéliom

szerinti életet élhetnek. No nem éppen nálunk. Ennek bizonyosága a gróf Tisza István beszéde. Itt aki szabadon szól a lélek szerint, nem nagyon szeretik, még akkor se szeretik, ha az illető nagy hatalmas ember. Hátha még magamformájú szegény papféle mert volna így beszélni. Nem is csuda aztán, ha külföldön is arról kezdenek megismerni bennünket, hogy magyarok vagyunk, mert egymást gyűlöljük.

Bizony reánk nőttek az árnyak az elmúlt évben is amerikai magyar hiveink miatt is, magunk miatt is,

Nem csuda aztán, ha a mi vizeink apadóban vannak; ellenségeinkké pedig megnövekedtek. Jönnek a feketék mint a sáska. Templom kell nekik és nem kórház, de templom a község pénzén és előleg az állam pénztarából. És ezt a harácsolást nem szegény magyar egyházak, hanem világhírű, nagy összeköttetésű, dús gazdag és más államok területéről politikai megbízhatatlanságuk miatt elűzött szerzet rendek teszik. Higyük, hogy magyar ég alatt ők is mássá válnak, de legyünk elkészülve a legrosszabbra, a magyar haza és a magyar állam sorsának megrosszabbodására. De lehet-e már ennél rosszabb a mi sorsunk? A királlyal harcban, ide lent bajban, mindenütt nyomorban.

Hihetetlen, mily szerencsétlen a magyar nép. Nem csak azért, mert szegény, hanem azért, mert az érzése, a lelke is mássá lett. Az egyházak nem tudnak ellentállani a megindult romlásnak.

S még inség és nyomor is ellenségeinkhez szegődnek, minket és a nemzetet verő rettenetes ostorokul. A bihari nyomoruság másutt az egész országot megriasztaná. Nálunk ez csak azért nem kelt riadalmat, mert ez mindenütt így van, ha nem is üjtük dobra. És már régóta így van. Az, hogy a nagy városi egyházakban még gyorsabban romlik és pusztul népünk, nem lehet vigasztaló. Az én bizodalom és reménységem mégis megingathatatlan a jövőre nézve. Nagy veszedelmekben forogtunk, de mégis megmaradtunk, Genfben külföldi hitsorsosainkkal együtt ünnepeltünk, idehaza nagy elhatározásokat érleltünk. Budapesten házuk épült és egy nagy alkotónak emlékét ujtottuk fel. Néhai Török Pál, te nagy szervező és alkotó tehetség, kit dalban, hegedűben, cimbalmi zengésben kellene dicsőíteni, képét kifaragni, szobrát felállítani, életét például adni: miért nincs most hozzád hasonló emberünk? Vannak, csak keressük és hívjuk és kövessük őket. Csak bizzunk, mert vettünk biztató jeleket is: a délvidéki magyarság megépülését, az életet jelentő alsó tagozódás megmozdulását és a tiszántúli egyházkerületben a közigazgatás és kormányzás szempontjából elkerülhetetlen új egyházügyi szervezkedések megindulását is. A debreceni egyetem 7 tanszéke is nagy dolog, talán a legnagyobb az eddigiek között. Legyen áldott az Úr, ki nekünk segítségül volt eddig és aki nem hagy el a jövőben sem. Legyen áldott az életért, amit adott és legyen áldott a halálért, mellyel fáradt testvéreinket, az Úr szőlőjének hív pásztoraik elpihentette és magához vette. Bánatos érzéssel állunk alig felhantolt sirjaik felett és az elmúlt évre és a jövőben a mi sorsunkra gondolva busan sóhajtottunk: elmúlt, talán ez lesz az utolsó. De legyen akárhogy. Megbátorodunk, mert tudjuk, hogy a gondviselés nagy háztartásában mindenek a legfőbb valótól jönnek. A halál is, mellyel a munkára alkalmatlan szervezettek felszabadíthatnak. A szenvedések, megpróbáltatások is, ha azok megismerésre tanítanak.

Ez a megismerés most csak az lehet, hogy új erőt és lelket kell vennünk és új utakra kell tereelnünk a magyar református egyház élet folyamát. A régít, mint a ledöntött bálvány szobrokat ott kell hagyni a bozótban; a kettős arcú Jánuszt is, ha a habozást mutatná. Csak egyet nem kell hagyni, az Istent, az ő evangéliumát és Ő se fog elhagyni bennünket. Kegyelme adjon most is boldog új esztendőt. A magyar hazának és benne a magyar ref. egyháznak, nekünk és a mi hiveinknek is.

dr. Ferenczy Gyula.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A püspöktől.** 0894—1909. Nagytiszteletű Esperes ur! A 375, 358 és 359—1909. számú egyházkerületi közgyűlési határozatok értelmében ezen körlevélben szavazást rendelék el két egyházkerületi világi tanácsbírói állásra (Thaly K. és Szunyogh Sz. helye) egyházkerületi egyházi aljegyzői állásra, (Sass B. helye) és egy kerületi tanítóképviselői állásra (Csurka István helye.)

Felkérem tehát nagytiszteletedet, hogy egyházmegyéje presbyteriumait felhívni méltóztassék, miszerint a szavazatekat mind négy állásra vonatkozólag egy és ugyanazon még ez év tavaszán általunk nagytiszteletedhez megküldött szavazó levelen állítsák ki világosan kiírva, hogy világi tanácsbírókra N. N. és N. N. urakra, egyházkerületi lelkészi aljegyzőre N. N. urra, tanítóképviselőre N. N. urra adja szavazatát.

Az így kiállított lelkész és gondnok aláírásával és pecsétével ellátott szavazatokat úgy méltóztassék bekvívanni, hogy az összegyűjtött szavazatokat nagytiszteleted hivatalomhoz 1910. évi február hó 10-ik napjáig mint végső határidőig beküldettesse. Teljes tisztelettel vagyok Debrecen, 1909. december 28. *Dr. Eröss Lajos* püspök.

— **Kisujszállási hírek.** *Kisujszállás* a kunság természetes központja, itt székel az utolsó kunkapitány és Kisujszállás emelkedett mind gazdasági, mint szellemi tekintetben elsőnek ki a kunvárosok között, vasúti csomópont s amint hisszük rá nagy jövőre várakozik. A gyári vállalatok egész sorának kellene ilyen helyen létesülni, fővonal mentén, munkaképes nagyszámú lakossággal Bndapesthez oly közel és tudja az Isten eddig még mindig csak a kezdet kezdetén vagyunk. A régi két hatalmas tényező, melyen a város multja megfordult, a város és az egyház megvannak ma is, de mig az első napról-napra nő, az egyház olyan erőteljes forma. A várost a közbirtokosság nyelte el régebben és ez a közbirtokosság ma is döntő tényező, de ez lassanként a városhoz simult. Az egyház hanyatlását már nehezebb megérteni, hiszen most is kitűnő papjai vannak és az iskolák is mind a kezén vannak. Szerintem éppen ezen az iskolákon fordul meg a dolog és a templomok kevés számán. A mi népiskolánk még mindig

csak a földmivelés és a földmivelő nép szükléit nézik és nem azét a társadalmi osztályt, mely igazi város alkotó elem: az iparos polgárságét. Az ipar alkotja a város jólétének az alapját és ime e tekintetben nem ad erőt és ösztönt a kálvinista népiskola. Nagy baj itt a tanítói fizetés csekélysége is. Városokban magasan felül kellene lenni ennek az országos átlagon és ime nálunk is alig-alig hogy eléri. A gazdálkodásra utalt vagy elégedetlen tanítóság nem lehet erős támasza a szent egyházaknak sehol. Azután itt vannak az örökös járványok. Most is az történt, hogy Dr. Konc Imre városi tisztii orvos véleményes jelentés, előjáróságunk előterjesztése alapján vármegyénk alispánja összes elemi iskolánkat bezárta s a helyi hatóságot a legszigorubb eljárásra felhívta. A járványos betegségek városunkban december hó 1-ső felében nagymértékben felszaporodtak, több haláleset is fordult elő s e körülmény indította az illetékes tényezőket, komoly s ha a lakosság az óvintézkedéseket megtartja, gyors javulást eredményező lépés megtételére.

A szociális mozgalom lent, a klerikalizmus a politikában és az intelligentiának bizonyos aversiója az egyház iránt, mind ellenünk fordult és az oka, hogy az ekklezsia régi nagy hatalma és befolyása egészen lehangyolott. Hiszen régebben is mindig az egyház kért, de úgy kért, hogy az parancsnak látszott és szívesen adták meg a kérését, mintha önmaguknak adták volna. Amint hogy úgy is volt és úgy is volna ma is, ha az idvesség keresés nagy munkája és feladata mellett az embereknek másra is nem kellene keresni és más feladatot is nem kellene végezni. Most már az egyházaknak és a vallásnak sem lehet a készre tamazkodniok, hanem nekik is meg kell fogni a dolog végét. Ezért nagyon helyes vállalkozás volt a helyi vallásos néplapnak a Szeretnek a megindítása. Ennek a terhét Török nagytiszteletü ur emeli egymagában, míg a másik nagytiszteletü urunk más mezőn működik. Általában mintha valami esendes különbözés volna közöttük. Volna, mondom, mert állítani nem merem és ellenkezőleg csak magam is azt hiszem, hogy ami van is, csak látszik; de ennyi is elég arra, hogy az a kevés buzgóság is, ami meglehetne, eloszolják mint a pára. A vezetőknek jobban össze kellene fogni, így is nagy dolgokat mivelnek, de akár csodákat is tehetnének. A Nagy István lelkész ur által alapított református ifjúsági és leányegylet tagjai vegyes karrá alakultak s Ráshy Mihály református tanító veyetése alatt a fiu iskola helyiségében szorgalmasan tanulnak. A vegyes kar a január első felében megtartandó hangversenyen lép a nyilvánosság elé.

Más dolgok is vannak készülöben, a hivatalos gépezet is rendesen működik, szóval megvagyunk, élünk és jó remenységünk is nagyon a jövőre nézve. Most volt meg a nagy presbyteri gyűlés is, a városházán Török Imre kedves papunk és Gaál Kálmán a mi szeretett főgondnokunk és polgármesterünk elnöklete alatt. Ilyen szabadelvü, modern gondolkozásu magyar embert és vezetőt szeretnék én minden városunkba. A gyűlésen sokan voltak, mert hát választásról volt szó, arról tudniillik, hogy a presbyterium negyede kilép és hogy jövő januárban legalább részben megújittassék a diszes testület, de itt talán átadhatnám a szót a hivatalos krónikásnak.

A szokásos megnyitás, ima, mult gyűlés jegyzőkönyvének tudomásulvétel céljából történt felolvasása után presbyterium az 1910. január hó 2-án megtartandó

presbyterválasztáshoz tette meg a szükséges póttintézkedéseket; kimondta, hogy a 11 rendes és 11 pót presbyteren kívül, egyházi törvényeink alapján újra kell választani a főgondnokot s az egyházközönsége, illetőleg a szavazati joggal bíró egyháztagnak ugyanakkor — ez alkalommal először — választanak a tanítótestület tagjai közül két, a tanárkarból egy presbitert.

Elfogadta és jóváhagyta a pótjavaslatokkal együtt presbyterium 1910. évi egyházi, népiskolai és főgimnáziumi költségvetéseket s elrendelte, hogy az elemi iskolai és főgimnáziumi költségvetéseknél mutatkozó fedezetlen hiány első sorban s a hiány arányában az egyházi költségvetésnél remélhető többletből s másodsorban az egyházi adóhátralékokból fedezendő.

Elfogadta a portahelyeknek kiosztott régi nagytemetőben kisajátított utcatestről várossal megkötött adásvételi szerződést s jóváhagyás végett a felettes egyházi hatósághoz felterjeszteni rendelte.

Tudomásul vette, hogy a tanyai iskolának községi kezelésbe leendő visszaadását úgy egyházmegyei, mint egyházkerületi gyűlések jóváhagyták s a szerződésnek városnak leendő megkötesével elnökséget megbizta.

Névszerinti szavazással egyhangulag megállapította az 1907. évi XXVII. t.-c. rendelkezésének megfelelőleg a névre szóló tanítói díjleveleket s azokat jóváhagyás végett felettes egyházi hatóság elé terjeszti. Jóváhagyta az adóhátralékok nem fizetése miatt szükségessé vált időközi kölcsönök felvételét.

Örömmel vette tudomásul, hogy egyházunk a régi, humanus gondolkozásu emberek által tett alapítványok kamataiból ez évben is 90 árva, szegény elemi iskolai növendéket ruházott fel teljesen mintegy 1500 korona értékben.

Foglalkozott a nagymérvü adóhátralékokkal s mivel a hátralékok felszaporodásának egyik okát a végrehajto lanyha eljárásban találja, városunk polgármesterét felkéri, hogy ellene a törvényes eljárást indítsa meg.

Hachek Lajos eternit-pala gyáros még bent levő 600 korona biztosítéki összegét, mivel a templomtető építése alkalmával kikötött 2 évi jótállási idő letelt, kiutalta.

Német Antal elnökséghez intézett interpellációját iskolaszékhez áttette.

Ime ez volt az évrő presb. gyűlés története. De történt itt még egyéb is. Varrógyar alakult, a kisujszállási ruhakészítő háziiparosok termelő szövetkezete. Okos és helyes kezdeményezés, ki lehetne az elnöke mint megint a derék Gaál Kálmán, aki nekünk csakugyan minden, mindenkben. 21-én volt a birtokossági közgyűlés, mely a tiszacsegi ref. egyházat boldogította. A csegeiek által birt u. n. parcella földeket újabb három évre ismét nekik adta bérbe. Helyesen, falusiaknak való a gazdálkodás. Azután pedig volt mulatság és bál, kötöke és a nagy név napok. Előbb is haladtunk a nagy városi szokásokban. Kereskedőink nem adnak többé ajándékokat a vevőknek és nem fogják nyitva tartani a boltokat ujesztendő napján. Én nem tudom, hogy vagyok ezekkel a nagyvárosi módikkal, szeretem, mert hát magam is haladni akarnék, azután meg mert muszály is, de mindig úgy látom, hogy nekem kell ráfizetni. Csak a haza megéljen legalább, akkor nekünk is csak boldog új esztendőnk lesz, azt kívánok a Debreceni Prot. Lapnak is.

Fejő.

— **Tanítói gyűlés.** A nagyszalontai református egyházmegyei tanítóegylet 22-én rendkívüli közgyűlést

tartott. Okot a gyűlésre — mely egyszersmind egyedüli tárgya is volt — az országos tanítói szövetségbe való belépés iránti határozathozatal szolgáltatott. Az eddigi országos bizottság ugyanis feloszlott, így szükségessé vált, hogy a helyébe lépett „Magyar tanítók országos szövetsége”-be való belépés felől az egyes tanítóegyesületek határozzanak. Hivatva lenne a szövetség intenzívebb közvéleményt teremteni a tanügy iránt, az egész országra kiterjedő hálózattal megvédeni a tagokat, felvilágosítani a teendők felől, a százele tanügyi közigazgatási kérdésben bizonyos rendszert, egységet hozni; helyes utmutatással úgy irányítani az ország tanítóóságát, még inkább az iskolák tulajdonosait arra rájuttatni, hogy az emberiség sorsa, boldogulása csakis a neveléstől, a tanítástól függ, mely iránynak csakugyan a leghivatottabb munkálója és képviselője a tanító. — A gyűlés, melyen Szabó Lajos elnökölt s ismertette a szövetségi ügyet, egyértelműséggel folyt le. Csekély vita után egyhangulag kimondatott a szövetségbe belépés, s mivel ez anyagi áldozatot is kíván — mert minden egyes tag után 50 fillért kell fizetni a szövetségi pénztárba — az alapszabály is akként módosított, hogy a rendes tagsági díj 1 koronával emeltessék. A szövetségbe való belépéssel tanítóegyesületünk a kor intő szavát követte, feltétlenül helyeseljük is ezt, mert igazán szükség volt már rá. A siker bizonyára megjöi!

— **Egy karácsonyfa.** A berkeszi egyházunk jótékony anyaga gróf Vay Gábor e. m. tanácsbíró nemes szívé felesége gróf Zichy Mártha. Nem fárad ki lelke az adakozásban és jótettekben. Bár kath. vallású, mégis ő a berkeszi egyháznak és híveinek pátrónája. A nyáron adományozott a templom részére egy remek kivitelű orgonaharmóniumot s most karácsony szombatján az egyház iskolájának, több, mint 100 tanulóját ajándékozta meg meleg téli ruhákkal. A lelkész és tanító vezetésével vonult fel a gyermekcsereg a kastélyba, melynek vadásztermében volt felállítva a gyönyörűen felkészített karácsonyfa s alatta a rengeteg mennyiségű édesesség és ennivaló s a nagy garmada téli ruhanemű, melyeket a két grófi gyermek osztott ki az örvendező gyermekeknek. „felruházván a ruhátalant.”

A gyermekek két karácsonyi énekünk karban eléneklésével s két beszéddel köszönték meg a nemes szívé grófi családnak, különösen a kicsinyeket soha el nem felejtő grófnénak jóságát, adományát. E felekezeties korban a nagyműveltségű grófné krisztusi gondolkozásánál szó helyett a tettek beszélnek és mindennek felett a szív.

— **Mezőturi levél.** Miről írhatnék a nt. szerkesztőnek? Azt, hogy nagy sar van Turon, ugyis tudja, no de azt bizonyosan nem tudja, hogy a békesség is megnövekedett nálunk, úgy, hogy szinte veszedelmes. Most Karácsony tájon mindenki János² errefelé és vigsokadalmak esnek. Épen ezért senkinek sincs most rossz kedve, még a szent eklézsiában se. Így esett, ami már emberemlékezet óta nem esett, hogy közfelkiáltással restauráltunk dec. 21-én. Presbyterek lettek: Dr. Ádám Sándor, Bagoly Antal stb. stb. Borsos Károly főgyimn. igazgató, Kecskeméthy kartárs, Juhász Bálint, Szücs Ferenc és a közgyűlési tagok. Oly nagy volt a jámbor

ézés. hogy most akár az új lelkészlak építésén is meg egyeztünk volna. Az általános kibékülés hangulatát jól előkészítette a dec. 19-iki szeretet vendégség, mit a Református Olvasó Egylet tartott a főgyimn. nagy termében. Ennek az Estének sikere jórészt a derek N. Szücs Ferenc elnök érdeme. Volt is beszéd, ének és ennivaló is az elégedésig, a vendégek azonban többen is lehettek volna. Az igaz, az idő se volt valami szép. De szép volt az egyesület éneke, a Tamási János szavalata, a Kónya László szabad előadása Genfről és a Gergely Antal bibliamagyarázata. Volt még dal, hegedűszóló és jóhangulat mindennek felett. Gergely Antal nt. urunk mondta az egészre rá az áment és az ő imádsága zárta be a pompás összejevetelt. A 18-iki tanári estén is (lám vannak még Turon ilyenek is) ő volt az est hőse és gyönyörű szabad előadással ragadta el a közönséget. Rómáról beszélt. Genf és Róma, ime ez volt a 16 század óta a világ központja. Két ellentétes központ. S ime ma már megférnek egymás mellett s fényüket is homályba vonja a harmadik, a gyaré. No de sem nálunk, itt még Badár is csak kézi erővel dolgozik és szocialista unitáriusaink is csendesek. Az a Vallásegynélőségi Szövetség azonban itt is ébredszik. Amint hirlik legközelebb megkezdí működését, legalább így hallottuk ezt a „Mezőtur és Vidéke” jubileumán és a többi nagy Jánosozások alkalmával, melyhez hasonló jókat s hozzá még boldog új évet kívánok a nt. szerkesztő urnak.*

— **Lelkészjelölés.** A tályai megüresedett lelkészi állásra négy pályázó közül egyhangulag Harsányi István hernádvecsei lelkészt jelölte az e hó 19-én tartott közgyűlés.

— **A tiszavidéki ág. ev. egyházmegye** elnökségének lejárt mandátuma felett az illetékes testületek f. hó elsejéig szavaztak. Az eredmény, amint azt mindenki várta és remélte az, hogy Dr. Meskó László eddigi felügyelőt ismét, most már harmadizben, egyhangulag és Materny Lajos debreceni lelkész, kerületi gyámintézet elnököt, eddigi főesperest, egy szavazat kivételével szintén egyhangulag választották meg az egyházmegye élére. Az ismételten nyilvánult fényes bizalom legyen jutalma a közszeretettben álló egyházmegyei elnökségnek eddigi példás, buzgó és sikeres vezéri tevékenységéért. Szives szeretettel üdvözljük őket s kívánunk áldást további vezéri tevékenységükre.

— **Elhunyt agg tanító.** A szatmármegyei Bere községben folyó évi dec. hó 28-án váratlanul elhunyt Takács Ferenc nyugalmazott református tanító 81 éves korában. Ötven évig volt a magyar kultúra névtelen harcosa s anyaszentegyházunk oszlopa s bástyája. Ez idő alatt mindazoknak, akik ismerték és vele érintkeztek: osztatlan tiszteletét és szeretét vivta ki. Átélté mint ifju a szabadságkarcot s valószínű, hogy az akkori mozgalmas idők hányatásai miatt kellett elhagynia tanuló pályáját, — mert eredetileg theológiát tanult s 3 évfolyamot el is végzett. Ekkor, hogy szerencsétlenül járt családját eltarthassa: feláldozta pályáját és elment

* Erről a jubileumról is érdemes lett volna szólni. Megérdemlette volna a lap is, amely legjobban szerkesztett vidéki lapunk és a szerkesztő is, Vékony Sándor főgyimn. vallástanár, kit szeretettel üdvözlünk mi is. Szerk.

tanítónak. Sokáig házi nevelő volt a gróf Teleky családnál, hol a szabadsághar leveretése után egy bujdosó menekült társaságában élt, ki mint német kertész szolgált a grófi családnál s őrajta kívül senki se tudta, hogy a német kertész tulajdonképen szabadsághős. Egy alkalommal, a virágház mellett, kis földes kamrácskában rejtegetett zongoráján „Hogy a babyloni vizeknél ültünk” kezdetű éneket játszva s inkább zokogva, mint mint énekelve találta az ifju tanító az ál-kertészt, ki később, — mert titkát megőrizte: halából zenére tanította. — Később Gencsen és Irinyen Szatmármegyében tanítóskodott, utóbbi helyen évtizedeken át, ahol most is szeretettel és kegyelettel gondolnak reá. Azok a férfiak, akik egykor az ő tanítványai voltak, ma is kiválnak a nép sorából. Igazi józan, tisztán látó, puritán kálvinista nemzedékeket nevelt. — Családjá köreiben is az volt, aki az életben: csupa egyszerűség, nyílt egyenesség. Műveltségét a nagy szegénységben s falusi magányban sem hagyta elporladozni. Öröm volt vele beszélni késő agg koráig. Nem volt kérdés, mely ne érdekelte volna s amihez hozzá ne tudott volna szólni. Most már néhány év óta nyugalomba vonult. Testi ereje meghanyagott; szemei, mint az agg Izsáknak, meghomályosodtak. Halálát siratják: gyászoló özvegye, kivel tavaly ünnepelte aranylakodalmat; — fiai: Takacs Ferenc szaniszlói és Takács Zsigmond gálospétrii református lelkészek, kiket valóban emberfeletti erővel tanítottatott alig pár száz forintnyi fizetéséből, mert abban az időben hire sem volt még az államsegélynek. Egy lánya maradt még Berében, Varga Sándorné, ki gondviselője volt. A közelet s egyház névtelen hősenek emléke legyen áldott, nyugalma csöndes az anyaföld pihentető ölében! (Esaiás LXII. r. 11. v. — Jelenések II. r. 17. v. — János ev. XII. r. 26.) U. S.

— **Debreceni református képes naptár** címmel már a második naptárt adhatja ki és bocsátja forgalomba az O. R. L. E. tevékeny elnöke. Az első naptár, mit Nagy Endre lelkesztársunk szerkesztett már elfogyott és a jótékony cél érdekében szükségessé vált ezzel a másodikkal is előállani. Amint olvasóink jól tudják, a Lelkészi egyesület karolta fel a Kálvineum eszméjét. Ez a Kálvineum lesz a református lelkészi árvák és a tanulói pályát választott lelkészi gyermekek árvaháza és internátusa. E célra adják és ajánlják a gyülekezetek a belhivatalnokok egzházi adóját. Ime erre kell jövedelmet hozni a naptáraknak is. Az új naptár éppen most került ki a „Debr. Prot. Lap” sajtója alól. Szép képei, építő tartalma egyébként is ajánlják. Sok szép Kálvin **vers van** benne. Ára is mérsékelt (30 f.) és sok példányban **készült**, mindenképen érdemes, hogy lelkészeink minél hamarabb elhelyezzék és elkapkodják.

— **Öt év. Jubileumi évkönyv.** A bridgeporti, Conn és vidéki magyar református egyház 5 éves fenállásának alkalmából. Irta: Komjáthy Ernő lelkész. Ára 25 cent. Kiadja az egyház. A tiszta jövedelem az egyházá.

Amerikában nagy távolságok vannak, ott minden nagyméretű, csak az idő fiatal. 5 esztendő ott már jubileumi alkalmatosság; városok, egyházak, vállalatok ott oly szédületesen keletkeznek, gyarapodnak és megszünnek, mint akár csak nálunk a református egyházi egyletek vagy a gőzfürész telepek. 5 esztendő Amerikában már nagy idő és a szoliditásnak, a biztonságának

a jubileumoknak biztos alapja. Van hát jogcíme a bridgeporti református egyháznak arra, hogy örömmünnepet üljön. Hívei nem széledtek el a pusztában, az alapítás erősnek bizonyult és kiállotta a tűzpróbát. Kívánjunk hát minden jót a derék új magyar egyháznak, presbytereinek és derék papjának Komjáthy Ernőnek és kívánjunk szerencsét egyben magunknak is. Mert nagy dolgot eselekedtek ezek a mi elszakadott véreink, egyházat alapítottak az idegenben és templomot, paplakot, iskolát. Vagyont, 75,000.000 korona értéket szereztek jóformán a semmiből. A Cooper-fele amerikai regények szenzációjával hat erről a bridgeporti magyar vállalkozásról szóló leírás. Mintha egy új tavasz lehellete érintene újra és ifjuságunk napjai elevenednének meg szemünk előtt. És mintha nem is magyarok szerepelnének ebben a történetben, olyan hihetetlenül és kedvesen hangzik az egész. Akik tehetik, olvassák el ezt a jól megírott könyvet és lássák meg belőle, hogyan kellene nekünk itthon is mozgolódnunk. Mert lehetne am idehaza is megcsinálni az efféle vállalkozásokat, még könnyebben is mint Amerikában. Igen érdekes, bár szomorú vonása e dicsőséges és kedves amerikai magyar történetnek az a körülmény, hogy a kellemetlenkedő és intrikus, csatázó, skalpozó és a Tomhwakot rázó indian indian elem ebből se hiányzik. Ez a veszedelmes és sötét árnyalat azonban itt a mi magyarságunkból kerül ki. Az ellenegyház hívei azok, akik sötétben, kedvetlenül nézik a magyar református egyház megalakulását és boldogulását. Akár csak idehaza az ő hazában. Minden jó, ha jó a vége. A bridgeporti magyarok története nagyon jó, mert az eleje is jól kezdődik a közepe is helyesen folyik és ami az öt évet illeti, az is jól végződik. Kívánjunk nekik is, az egyháznak is szerencsét és sikert ez utánra is. A derék Komjáthyt és hű gondnokát, presbyteriumát meg azon felül külön is köszöntjük. Adjon az Isten nekik újabb, boldogabb jubileumi éveket és alkalmakat — legközelebb már itt az óhazában, melyre szinte rátérne egy kis amerikai vállalkozási szellem.

— **A szatmári református egyházmegyei tárgysorsjáték** nem járt eredménnyel, a miniszter beszüntette s a sorsjegyek visszafizetését rendelte el. A jótékony emberek azonban, bizonyosan nem fogják visszakérni pénzüket, hisz az összeg iskolákra megy s aki tárgysorsjegyet vesz, az eleve úgy vesz, mintha ajándékba adná a nemes célra.

Az évvégéhez közeledve, mindenemű hátralékok beküldését tisztelettel kérjük.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Felhívás.

Előfizetést hirdetünk a 30-dik évfolyamába lépő *Debreceni Protestáns Lapra* és felhívjuk mindazokat, a kiknek a haladás, az evangéliumi hit és a magyarság összetartása szívéükön fekszik, hogy e régi, kipróbált protestáns sajtó organum körül csoportosuljanak.

Hívjuk első sorban lelkészeinket, a kik közül a kerületbeliek úgy sem nélkülözhetik e lapot. Minden hivatalos hirdetések ebben adatnak közre, de ettől eltekintve is szükséges, hogy minden lelkésznek legyen a maga saját lapja és saját példánya. Még a nagy egyházak papjainak is, a kik most együtt járatták a lapokat s a kiket most tisztelettel arra kérünk, ne sajnálják ez elkerülhetetlen kiadást, sőt tegyék lehetővé azt is, hogy a lap, mind a presbyterium, mind a tanító testület részére is megrendeltessék.

Igy van ez már is több helyen szokásban és az egyház iránti érdeklődés felkeltésére az egyházi lap olvasásának már is jóeredménye mutatkozik. Így férünk lassanként szélesebb rétegekhez s így lesz hathatósabbá ez a fegyver, melyet oly vitézül forgattak régen eleink s a mely a mi kezeinkben meglehetősen kicsorbázott. De csak rajtunk mulik a dolog és egy kis jó akarattal ismét a közvélemény megteremtőjévé és hordozójává tehetjük lapjainkat. Hogy pedig a testvér egyházkerületi lapokhoz is hozzáférhessünk, a lelkész körök rendeljék meg együttesen ezeket is. Egy-két korona költség nem ront meg senkit, különben is az e címen kiadott költség többszörösen visszatérül az egyénnek is és a köznek is.

A nagytiszteletű esperes urak; a lelkész körök elnökei, a kiket e sorok útján mi is tisztelettel megkeresünk, — sokat tehetnének arra nézve, hogy a prot. sajtó megerősödjék és hatása is megsokszorozódjék. Most pedig nem vesz tudomást egyik kerület a másiktól, vagy iskolák szerint csoportosulnak a lapok olvasói és nem vesznek tudomást saját kerületökről sem. Arról pedig, hogy protestáns hatóságok és iskolák járassák lapjainkat, alig ábrándozhatunk. Az uniót beszéljük, de az uniót tényleg képviselő lapokat nem járattjuk. Ennek is meg kell változnia, nem szabad ezután ilyen szűkkeblűeknek lenni. S különösen nem szabad világi méltóságainknak és nagy vagyonu hiveinknek távol maradniok és a prot. sajtó, a prot. irodalom fentartását és ápolását egyedül a lelkészek vállaira háritaniok. Mert most ez történik s még egyházmegyei gondnokok is kimaradnak az előfizetők közül, arról pedig, hogy az egyházmegyei tisztviselők azok sorába belépjenek, nem is lehetett eddig beszélni. De ezután beszélnünk kell róla és rá kell szoktatni világi érdemes férfainkat arra, hogy nevük, állásuk, protestáns művelt magyar ember voltuk itt is többre kötelez. A prot. egyház ügyeivel e hazában minden magyar embernek foglal-

ozni kell és első sorban azoknak, a kik maguk s protestánsok. A protestantizmus sorsához a haza, a haladás és az emberiség nagy érdekei vannak fűződve. A tiszta magyarság legnagyobb része, 4 millió lélek tartozik hozzánk, ezek sorsa senkire se lehet közömbös dolog de ezek közül nem szabad lenni egynek se, a kire az ország, a haladás ügye közömbös lehetne.

A Debreceni Prot. Lapok bátran küzdenek ez érdekekért, a magyarság megépüléséért s abban a vallás egyenlőségért; a szabadságért, egyházaink, lelkészeink, iskoláink és tanítóink, hiveink és a társadalom jóllétéért és boldogságáért.

A magunk hitét és jogát nem hagyjuk, de más egyházak és felekezetek iránt türelmesek vagyunk; a protestáns egyházak között az uniót sürgetjük és a magyarság összetartását, szent egyetértését és békességét szolgáljuk. A haladásnak a reformoknak pedig mindenütt utját kívánjuk egyengetni. Szerintünk minden társadalmi alakulat ugyan azon eszközökkel tartatik fenn, amelyek folytán létrejött s minden egyháznak hűnek kell lenni azon irányhoz, amelyben megindult. Mi a szabadság jegyében születünk és a reformok útjára léptünk. Ez uton kell tehát haladnunk tovább is.

Ez uton fog haladni a 30-ik évfolyamába lépő *Debreceni Prot. Lap*, melynek írói gárdájába legjobb erőink tartoznak s melynek zászlója alá, előfizetői közé teljes tisztelettel mindeneket hivatunk. S ezek közé kérjük teljes cimedet is, kit eziránt különösebben is megkeresünk s kinek a D. Pr. L. egyik mutatványszámát most tisztelettel megküldjük.

Itt jelentjük ki azt is, hogy a lap előfizetési árai a régiek s hogy a teljes díjat mindenkitől egyformán kérnünk kell. Tekintettel a tetemesen emelkedett árakra kedvezményeket senkinek sem adhatunk. De méltánytalanság ellenszolgáltatás nélkül illet követelni és épen a prot. sajtótól, mely különben is erősítésre szorul. Olvasóinknak boldog ünnepeket kívánva vagyunk.

Debrecen,

tisztelettel

„*Debr. Prot. Lap*“ szerkesztősége
Dr. Ferenczy Gyula.

A *Debr. Prot. Lap* előfizetési árai:

Egy évre	12 K
Fél évre	6 K
Negyed évre	3 K

Havi előfizetések nem fogadtatnak el. Kongruások az előfizetést a kongruából is utalványozhatják.

Mindennemű hirdetés-díjak és előfizetési pénzek a kiadóhivatal címére, Nyomtató-utca 9. sz. küldendők.

A „*Debreceni Prot. Lap*“
kiadóhivatala.

Pályázat.

A békésbányai református egyházmegyébe kebelezett *békési* lelkészi állásra. Ezen állás évi javadalma: 1., Késpénz 310 korona 80 fillér. 2., Buza váltáság 462 korona. 3., Árpa váltáság 264 korona. 4., Ötnegyed telek föld, kaszáló és legelő illetménnyel együtt két tagban, melyet maga munkáltat, közterheit és adóját azonban az egyház viseli. 5., Fa váltáság 180 korona. 6. A főt. egyh. ker. által az 1858. évben megalapított keresztlési, esketési és temetési stóla és kiadványokért járó díj. 7., Tisztességes lakás évenkénti meszeltetéssel. 8., 25 évi hivataloskodás után évenként 120 korona káplántartási pótlék. Jegyzet: A hivatalára ifjabb lelképásztor kötelessége az urvacsorával először élni kívánó iskolás gyermekeket és azután azt szükségglő ifjakat is szokott időben a konfirmációra minden díj nélkül oktatni s előkészíteni.

Az állomás javadalmának hivatalos becsérteke: 4888 korona 80 fillér.

Az E. T. rendelkezése szerint kellőképen felszerelt pályázati kérvények, 1910-ik év január 24-ik napjáig, Dombi Lajos espereshez. Gyula, (Postahely. Békésvármegyében.) küldendők.

Az állomás a megválasztandónak megerősítettése után azonnal elfoglandó.

Kelt Debrecen, 1909. december 27.

dr. Eröss Lajos
püspök.

Pályázat

A felsőszabolcsi református egyházmegyébe kebelezett *rétközberencsi* lelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom, a díjlevél szerint: 1. 45 osztályozott hold föld haszonélvezete; 2. 25 köböl rozs; 3. 9 köböl buza; 4. 5 öi kemény tűzifa; 5. 520 korona, mely összegből azonban levonja az egyház gondnoka a lelkészi tagosbirtok évi adóját és árterét s azokat az illető pénztárakba beszolgáltatja; 6. Fizetésekiegészítés 231.09 K; 7. Természetbeni lakás; 8. szabályszerű stóla.

Az új lelkész, küldöttségi becslés alapján, gazdasági épületért 120 K, az épületekre tett beruházásokért 60 K, gyümölcsfák és akáczfák megváltása címén 80 K, földek javítása címén 273.60 K, összesen tehát 533.60 koronát köteles, az előd özvegyének megtéríteni, a szabályok szerint.

Az állás, a választás jogerőre emelkedése után, azonnal elfoglandó.

A pályázók kérvényüket, az E. T. II. t.-cz. 16. §-ában előirt okmányokkal felszerelten, 1910. évi január 24. napjáig, Vas Mihály esperes, Gégeny, Szabolcsvármegye címre küldjék.

Debreczen, 1909. december 29.

dr. Eröss Lajos
püspök.

Pályázat

Egyházzam, beteges tanítója mellé segédtanítót keresek, törvény által előirt fizetéssel. Pályázati idő 1910. jan. 15. Hely azonnal elfoglandó.

Tiszacsécse, 1909. december 20.

Turóczy Gyula
ref. lelkész.

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vouós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gondonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Tárógató; általános elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Felelős szerkesztő:
Dr. Ferenczy Gyula.

Legjobbak Legszebbek

a

Kobrak cipők.

Raktár:
Delegán- Debrecen,
sabbak. Piac-utca 42.
(Hungaria kávéházzal szemben.)

Lengyel Samu
kalap- és uri divat üzlete
Debrecen, Piac-u. 43.

Eredeti angol és hazai gyártmányu,
valamint a világhírű BORSALINO

K | A | L | A | P | O | K.

Házilag készült férfi ingek,
gallérok és nyakkendők!!!

Férfi divat különlegességek

☞ Olcsó, de határozott árak. ☜

Lelkészeknek és egyházi tisztviselőknek
5 százalék engedmény.

Szántó József

papi- uri és egyenruhakészítő

Hódmezővásárhely.

Az „Országos Lelkész-Egyesület” című hetilap 1909 május 1-sei számában cégemről megjelent ajánló sorok.

A papi egyenruha dolgában az a kérésem van lelkész társaimhoz, hogy az egyenruhát lehetőleg Szántó József Hódmezővásárhelyi szabómesterrel méltóztassanak készíttetni. Ezen ajánlatomat jó lélekkel, tapasztalásra alapítva teszem. Az én egyenruhám Szántó ur próba nélkül készítette és pedig akként, szabása igazán nem hagy fenn semmi kívánni valót. A kelme finomságát tekintve is állíthatom, hogy a ruhát a Szántó ur által adot minőségben olcsóbban más szabó sem készítheti. De meg nagyon félek, hogy több mesterekkel készíttetve, majd nagyon sokféle lesz a ruhánk vagyis nem lesz egyenruhánk. Azt természetesen nem tartom lehetőnek, a konkurenciából mindenkit kizárjunk: de azt legyen szabad kérnem, hogy nagyon megválasszuk a mestert és lehetőleg Szántóval készíttessünk: aki amellet szakavattott és a pusztán levélbeli megrendeléssel próba nélkül is előállítási képességén kívül az is beszél, hogy már eddig is sokat áldozott a ruha stilszerű előállításának előkészítése által kitűzött célunkért. Legujabban egy teljes papi egyenruhát ajándékozott egyesületünknek, amelyet az ugyancsak általa ajándékozott üvegszekrényben a debreceni főiskola muzeumában helyeztünk el, mint az O. R. L. E. tulajdonát s egyik alkotásának látható bizonyosságát.

Dr. Baltazár Dezső
elnök.

Egy ilyen általam készített teljes disz papi öltöny (minta öltöny a debreceni akadémia muzeumában van elhelyezve, melynek kivitele szerint egyformán készülnek az általam szállítandó ref. papi egyenruhák amiért a megrendelésekhez feleslegessé tettem a szövetminták előzetes küldését és a hosszadalmas levelezéseket. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást, ez ügyben képes árjegyzékeket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve küldök.

Teljes tisztelettel

Szántó József

papi-, uri- és egyenruha
szabó.

TELEFON 701.

Mindennemű felsőruhák festését, tisztítását; gallérok, kézelők mosás-vasalását a legszebben eszközi

Debrecenben,
Arany János-utca 10.

Koncz József

gőzerőre egész ujonnan berendezett kelmefestő és vegyszeti ruha-
==== tisztító intézete. ====

Fió k ü z l e t e k :
Batthyány-utca 2. — Vár-utca 3.,
a Zenede kisépülete udvarában.

TELEFON 701.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek :

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

==== **Főzőkonyhák.** ====

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangsoportok előtte meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlynkasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon millenniumi nagy éremmel kitüntetve.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi

drogueria

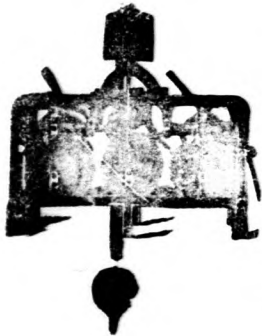
Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekrények, kötszerek, desinficiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyszintén nagy választék mindenféle gummia r u k b a n s é r v k ö t ő k b e n , valamint fényképészeshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

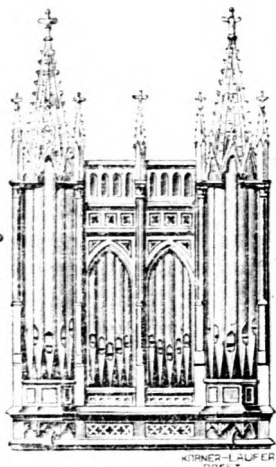
= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésű

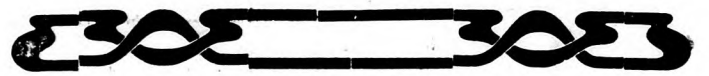
O r g o n á i k a t

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

„PETŐFI“

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

Uj népies és ifjusági teljes kiadás. A
szövegét ellenőrizte és bevezetéssel ellátta:

Kardos Albert

a költő arcképével:

Rendkívül diszes aranyozott vászonfedelű kötésben.
Fedelén „PETŐFI“ aranyozott dombornyomású arc-
képével.

Á r a 2 korona 40 fillér.

Megrendelhető a kiadónál:

Hegedüs és Sándor

könyvkiadóhivatalában

DEBRECENBEN.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköté-
szeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

**Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubili-
umokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken
vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkekre nézve azonnal szolgálók, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Diszablák, Emléks
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletet
styusban, levéltári okmánytartók.*

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweisi és honi gyártmányu porcellán,
valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

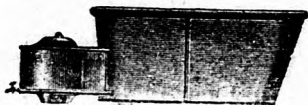
Minden szerkezetü vas- és porcellánburko-
latu konyhák. Mul- tipicator hőfejlesztő
kályhabetétek, vadászfegyverek és
felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

Lőporáruda.

Ujdonság! Browning-rendszerű
ismétlő fegyver
190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak,
vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdó-
készletek, fényezett konyhafelszerelések,
gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőczőn
Ung megye
Alapítva 1793-ban.

Budapesten
VI. Lehel-u. 8/a.
Alapítva 1847-ben.

Harangöntőde.

Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben
den nagyságu és hangu harangokat a kivánt
zhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Fel-
elve új modern forgatható vaskoronával, a me-
lémés szerkezetüknel fogva a tornyot megóv-
a rázkódástól, és a harang tartósságát is be-
iflan időre biztosítják. Emellett könnyű jára-
ál fogva egy ember által egyszerre több ha-
is húzható. Készíték vasharanglábakat, álló
fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb ki-
ten.

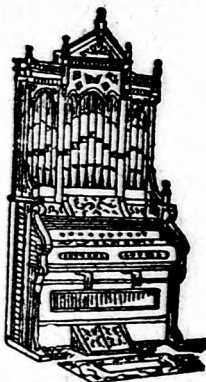
Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőczőn
egy ezer darab, és budapesten 1650 drb.
relve Budapesten az európai híru Pozdech-féle
ronákkal és Kisgejőczőn a saját találmányu
dalmazott koronákkal, amelyekért igen sok
etést (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk
és Biharvár-megyék területén a következő egyházak
harangokat: u. m. Hajdunás, Hajludorog,
iszormény, Hajduhadház, Hajduszoboszló, Bal-
tros, Püspökáladány, Nádudvar, Debrecen, Mike-
erecske, Bagamér, Báránd, N.-Várad, N.-Szalonta,
N.-Léta, N.-Szántó, Berettyóújfalú, Ér-Diószeg, Ér-
Endréd, Érmihályfalva, Ér-Hatvan, Biharpüspöki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Fűzesgyarma
n, Mezőkövesd, Pocsaj, Gálos petri, Tiszavalk, Tiszalucz, Arpád, Erdőgyarok, Hosszupálvi, Bihar-diószeg Feketebátor, Szakál. stb.

Harmonium.

vásárlók ne mulasszák el, mielőtt Har-
moniumot vesznek

Reményi Mihály

a magyar királyi Zene Akadémia házi hang-
szer készítőjétől, legujabb Harmonium
árjegyzékét kérni, melyet ingyen és bér-
mentve küld Remenyi Harmonium
osztálya. Budapest, Király-u. 58. szám.

Ezen választók a legjobb
iskolai és templomi haszná-
latra készült valódi

Aeol harmoniumok-

ban, melyeknek hangja tel-
jesen azonos az Orgona
hangjával.

Zongorák, Pianinók

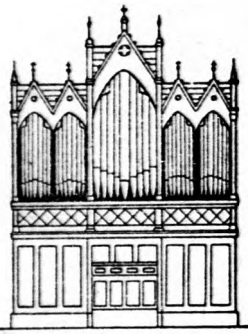
a legolcsóbbtól a legfinomab-
big a legolcsóbb gyári ara-
kon.

Rieger Ottó

villamos gépekkel berendezett és a kir. udvar orgonagyára. **Hazánk legnagyobb orgonájának a király orgonájának** (koronázási templom) alkotója.

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerü (pneumatikus) tartós nemes hangú orgonákat szállít 37 év óta 1600 orgonát szállított, közte a

„Király orgonáját”

amely mű ezidő szerint **Hazánk legnagyobb orgonája**. 16 változatú villanyerőre berendezve. Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltőbb árban teljesít.

Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
erőköntödéje, szivattyúgyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. **Kitünő jó hang és tartóságaért több évi jótállás.** Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen löditható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való kitérését, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládaival. Biztos működéséért még a **legnedvesebb templomban is kezeskedem.**

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat
átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Ország Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

PÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy díszoklevéllel” (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „díszoklevéllel” (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitünő hangú és szerkezetű, főleg a legújabb légnyomatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitünő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmoniumok tetszésszerű rajz és változat összeállításával rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra
díjmentesen küldetik.

Nyomatott a Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdájában.